

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Tehtävät leikkaukset työllisyyspalveluiden toteuttamiseen ja kotoutumisen edistämiseen, mukaan lukien nyt kyseessä olevat normien purut ja laskennallisten kustannusten korvausten leikkaukset, tulevat hyvin todennäköisesti vaikuttamaan jatkossa heikentävästi kotoutumispalveluiden saatavuuteen ja laatuun. Kotoutumisen edistämiseen tehtävät säästöt voivatkin pitkällä tähtäimellä osoittautua yhteiskunnalle kalliiksi ratkaisuksi, sillä kotoutumispalveluiden heikentäminen saattaa johtaa maahan muuttajien syrjäytymiseen sekä kasvavaan polarisaatioon ja segregoitumiseen ja sitä kautta sosiaali- ja terveyspalveluiden lisääntyvään tarpeeseen.

Hallituksen tekemät useat Tavoiteltavat säästöt uhkaavat muuttua lisäkustannuksiksi, kun erityisesti heikoimmassa asemaassa olevien työllistymisen mahdollisuudet heikentyvät ja työllistymispolut pitkittyvät vähentyvien kotouttamistoimien vuoksi. Leikkausten myötä on vaikea nähdä, miten kunnat pystyvät kehittämään ja tarjoamaan tehokkaita palveluja, mikä on ollut olennainen osa TE-palvelut 2024 -uudistuksessa.

Säästöt aiheuttavat lisäkustannuksia, kun kotoutumiskustannusten korvaukset jäävät tuloina saamatta ja tosiasiallisesti sosiaalihuoltolain ja toimeentulotukilain mukaisesti palveluja tuotetaan tälle väestöryhmälle.

Esityksessä esitetty 58 miljoonan euron leikkaus vaikuttaa todennäköisesti kotoutumispalveluihin niitä heikentävästi, ja palvelujen heikentäminen voi kiihdyttää kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien muutttoa kasvukeskuksiin, ja vähentää kuntien kiinnostusta vastaanottaa pakolaisia pitkällä aikavälillä.

Tulkitemiskorvaukset

Tähän asti tulkitemisesta on maksettu korvauksia kunnille ja hyvinvointialueille todellisten kustannusten mukaan ilman aikarajaa. Nyt tulkitemisen korvaukset jyvitetään osaksi laskennallista korvausta.

Esityksessä sanotaan, että ”tulkitemista koskeva noin kolmen miljoonan euron vähennys edellyttää, että sitä toteutetaan aiempaa kustannustehokkaammin”. Kuten esityksen vaikutusarvioinnissa todetaan, tämä voi johtaa tulkitemisen saatavuuteen, ja sen myötä maahan muuttaneisiin. On olemassa aito huoli siitä, että mikäli kunnat ja hyvinvointialueet tulkitemiskorvauksen alentamisen seurauksena vähentävät tulkitemisen saatavuutta, se johtaa sukulaisten, ystävien ja lasten tulkina käytön lisääntymiseen, mikä osaltaan voi lisätä virheellisiä päätöksiä. Naisten kohdalla perheenjäsenen käyttö tulkina saattaa estää heidän oman mielipiteensä tai tahdon välittämisen, tai kokonaan pääsyn sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden pariin. Lasten käyttäminen tulkkeina ei ole eettistä oikein ja vaarantaa lasten hyvinvoinnin, sekä voi vaurioittaa myös perheiden dynamiikkaa, kun lapset joutuvat huolehtimaan vanhemmistaan. Voidaan todeta, että viranomaisten tulkitemisosaamisesta- ja etiikasta huolehtiminen tulkitemiseen liittyvää ohjeistusta lisäämällä ei ole riittävä keino tulkien alikäytön estämiseen.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Laskennalliseen korvaukseen kohdistuvalla leikkauksella on kielteisiä vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden talouteen. Kunnille jää (esityksessä kumottavien lakisääteisten palveluiden vähentämisen jälkeen) laajoja vastuita maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi, ja leikkaus tulee erittäin todennäköisesti vaikuttamaan näiden palvelujen laatuun ja kattavuuteen heikentävästi, mikä osaltaan vaikeuttaa kotoutumisen kehittämistä ja toteuttamista ja lisää kustannuksia ja kustannuspaineita hyvinvointialueisiin. Lisäksi laskennallisten korvausten säästöt vaikuttavat lapsiin monin tavoin: maahanmuuttajaperheiden lasten kielenoppimisresursseihin, lasten kotoutumista, hyvinvointia ja oppimista edistäviin kuntien ja hyvinvointialueiden palveluihin.

Säästö laskennallisten korvausten osaksi jyvitettyihin tulkkauskuksennuksiin ei tule poistamaan tai vähentämään asiakkaiden palvelutarpeita ja oikeuksia hyvinvointialueiden palveluihin. Hyvinvointialueelle maksetaan tällä hetkellä laskennallista korvausta vuodessa alle 7-vuotiaasta 342 € ja 7-vuotta täyttäneestä 345 €. Jatkossa laskennalliseen korvaukseen sisältyy myös korvaus tulkitemisesta. Jatkossa maksettaisiin alle 7-vuotiaasta 948 € ja 7-vuotta täyttäneestä 1097 € vuodessa. Nämä summat sisältävät korvauksen tulkitemisesta eikä tulkkauskuksenuja korvata enää toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Tulkkauskuksennuksiin kohdistuva säästö ei ole hyvinvointialueen näkökulmasta kannatettava, koska tulkin käyttö on kustannustehokkaampaa ja tehostaa palveluiden käyttöä.

Hallituksen esityksessä lisäksi ehdotetaan, että kotoutumisen edistämiseksi annetun lain toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten korvausaikaa lyhennettäisiin kolmesta vuodesta

yhteen vuoteen. Hyvinvointialue ei kannata ehdotettua leikkausta. Toimeentulotuen korvauksajan lyhentäminen sekä laskennallisen korvaukseen kohdistuvat heikennykset vaikuttavat negatiivisesti hyvinvointialueiden talouteen. Hyvinvointialueella ei ole kovin paljon keinoja vaikuttaa toimeentulotukiriippuvuuteen, kun taustalla on rakenteellinen ongelma liittyen maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksiin. Kunnille ehdotettu rahoituksen leikkaus ei tue maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutumista ja työllistymismahdollisuuksia esimerkiksi suomen kielen tehokkaan koulutuksen avulla.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Hallinnollisen taakan keventäminen ja byrokratian purkaminen itsessään on kannatettavaa, jos se mahdollistaa joustavamman toimimisen ja päällekkäisyyksien vähentämistä. Kumottavaksi esitetyillä pykälillä on kuitenkin laajat vaikutukset kotoutumislain piirissä oleviin henkilöihin.

Monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista ja monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta luopuminen heikentää työllisyyspalveluiden mahdollisuuksia saada toivottua lisätukea hyvinvointialueelta kotoutumisen edistämiseen ja tehostamiseen haastavimpien ja heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden kohdalla. Toiveena on pitkään ollut syvempi monialainen yhteistyö, jolloin palvelutarvetta saataisiin selvennettyä syvemmin ja palveluja kohdennettua nykyistä paremmin ja oikea-aikaisemmin. Palveluiden antaminen oikea-aikaisesti tehostaa henkilöiden kotoutumista ja vähentää pitkäaikaista sosiaali- ja terveystalouden käyttöä.

Arviointi laaditaan kiintiöpakolaisille, alaikäisenä ilman huoltajaa tulleille, ihmiskaupan uhreille ja toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saaville. Monialaisesta arvioinnista luopuminen tarkoittaa käytännössä sitä, että arvioinnin suorittaa kunta, eli sitä ei tehdä yhdessä hyvinvointialueen kanssa, ja arvioinnin osana ei erikseen arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntoutuksen tarpeita. Kunnan on arvioinnin perusteella tarvittaessa ohjattava maahanmuuttaja myös muiden viranomaisten palveluihin, mutta jos sosiaali- ja terveydenhuollon osalta ei tehdä tarvekartoitusta, on todennäköistä, että tarpeet jäävät piiloon ja tämä lisää hyvinvointialueen näkökulmasta sitä, että palveluiden piiriin hakeudutaan entistä myöhemmin ja palveluiden tarve on isompi ja pitkäaikaisempi, mikä lisää sekä kustannuksia, että sillä on kielteisiä vaikutuksia ihmisten kotoutumiseen.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Kotoutumisen edistämiseen liittyvien velvoitteiden, kuten kuntien yhteistyöryhmien karsiminen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden suunnittelu-, kehittämis- ja seurantatehtävien keventäminen, vähentää kunnille ja hyvinvointialueille kohdistuvia hallinnollisia tehtäviä, mutta ne osaltaan voivat vaikuttaa myös siihen, että kokonaiskuva ja seuranta maahanmuuton ja kotoutumisen osalta jää puutteelliseksi, ja monialainen yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä kotoutumisen osalta ja palvelujen yhteensovittaminen ei toteudu kotoutuja-asiakkaan näkökulmasta riittävällä tavalla.

Tommola Nina
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue